

U. S. S. R. Report

ԽԱՐԻՃԻՅԷ

ԻՍԲԱՆԵԱ

Խաբանեա աստարը, ալաֆրանկա դեկտեմբեր 11 տէ, Մատրիտ շէհրի տուվարլորընա աթիտէքի եաֆիթանը ետքըշտըմըշար տըր :

«Մատրիտին ճիւղհուրիեթ մէճ-լիսի, իխթիլալ վէ ճիւղհուրիեթ նա-մընա օլարագ աթիտէքի էմրէրի իտէր : 1. Դալլա վագթի հէր գանդի է-վին դաբուլարը քի գաւալը գաւա-ճագ օլուր իսէ, օ էվ գապթ օլունա-ճագ տըր :

2. Հէր գանդի էվ քի ետրալը վէ ճէնքճիլէրի իշէրի ալարագ մուալէ-նէթ իթմէնէնէք օլուր իսէ գապթ օ-լունաճագ տըր :

3. Հէր գանդի աստարի սիւաճ վէ միւհիմաթը պուլունտուղու հալտէ, ճէնքճիլէրի վիթմէնէնէք օլուր իսէ, թիւֆէնկէ թուլթուլաճագ տըր :

4. Էհալինին տիւշմէնի օլուն հիւ-քիւմէթ ասքէրլէրինէ հէր քիմ քի մուալէնէթ իտէնէք օլուր իսէ, թիւ-ֆէնկէ թուլթուլաճագ տըր :

5. Դալագ վէ եալսուտ սինօրու կէ-չէնլէրին մալլէրի միլլէթին մէնֆուա-թընա օլարագ գապթ իտիլէնէք տիւր : Մէգըիւր պէնաննամէ, էհալլի, սիւաճ ասվէթ իթմիշ տիւր :

ԻՍԲԱՆԵԱ ԻՅՆԱՆԸ

Մատրիտ 18 դնկու :

Պու կիւնքի կիւն օլտուղու կիպի հիշ պիւր վաղթի տույիչի հալ թէհի-քէտէ պուլունմաթը, վէ իտէնէթ իւշքիւլլէնէնէք տիւր, Երմալ թարաֆ-տա ֆարուս թարաֆտարաբը, վէ ճէ-նուպ թարաֆտա ճիւղհուրիեթ թա-րաֆտարաբը քէօլլէրի տօլաշքալ, էհա-լի իւղէրինէ վիլիկ թարհ իթմէքաէ, տէմիւր եօլ իտթթլարընը իւլ թէլէկ-րաֆ թէլլէրինի քէսմէքտէ, մախուս դուլմանեալարա վէ հիւքիւմէթէ պէօ-լիւք գաւար իլիւմէքտէ, ախդ ու իթտ-եա էնկէլ օլմադտա, էէրլի սանաթլա-րըն քէօլլէնէ պալթա վուրմագ տա, կէսփիւքտէն մալ գաշըրլմաթընա եարտթմ իթմէքտէ, վէլհապըլ հէր կէչ-տիլլէրի եէրտէ իսթէտիլլէրի կիպի հիւքմ իթմէքտէ տիւրէր, Պաղը էեա-լէթլէրտէ հիւքիւմէթ սալ քի հիշ պիւր շէյ եաբամաճագ տա տըր : Դալթալօն-եքնքն Գարուս թարաֆտարաբը, կէչէն-լէրտէ իտէնէք գալլըշան ճիւղհուրի-եթ թարաֆտարաբընտա կէօրտիւք-էթ թարաֆտարաբընտա կէօրտիւք-լէրի մուալէնէթէ գաշըրլք շնլարա մուալէնէթ իթմէքտէ տիւրէր :

ԲՈՒՍԻԱ

Ալաֆրանկա դեկտ. 19 թարիսի ի-լէ, Պրօտիտէն, կաղէթ տէ Դապուրկ զաղէթտընա շու վէճճ իլէ եաղըլմըշ տըր :

Գանլը պիւր մուհարէպէտէն սօնրա, պիւր պէօլիւք րուս ասքէրի, իւրթէնէ կիւրպ, իտանը գապթ իթտի :

Օտէտա, 21 դեկտ. իսիվա խանը, քեաֆֆէլի թիւրքմէնլէրի, Բուսլարա գաղլը աեաղա գալտըրտը : Բուս թօր-րաղընտա գապապլար ետգմաեա վի-րիլտի :

ԲՈՒՍ ՕՐՏՈՒՍՈՒ

Բեաֆֆէլի Բուս զաղէթալարը, պիւր միւսթէնա, պու կիւնլէրտէ, Բուս օրտուտուտն եէնիտէն թանգի-մի աթիմ մէտէլէսլիտէն պաճ իլլէնէք-ս է տիւրէր :

1870-71 մուհարէպէտէն սօնրա, Բուսիս հիւքիւմէթի, օրտուտուտն, շիմտիքի մուհարէպէ մաթլուպաթլա-րընա ուլլուրն պիւր հալտէ պուլունմա-տըղընէ կէօրիւպ, օրտուտա էսասէն խալհաթ իտիւալ իթմէնէ միւպաչէ-րէլթլէ մախուս պիւր գօմիսիօն թէշքիլ իլլէմիշ տիւր : Գօմիսիօնու մէգըիւր պու կիւնքի կիւն քէնտի իսթմէթիլի իճ-րա իտիպ պաշա չքգաթըշ տըր : Բու-սիսիւն եէնի գանուր ասքէրիեէսի ահքեաթնէա, սուլհ վագթիլիտէ 750 պիւր ասքէր սաղլաեքալ, մուհարէ է վագթիլիտէ իսէ Յ միլլէն ասքէր չք-գաթապիլէնէք տիւր, չիւնքի, հէր պիւր Բուս թէպաասը իլին իսթմէթի ա-սքէրիեէ, պիւր միւսթէնտա մէգպուրի իտիլմիշ տիւր :

ՍԵՐՊԻՍԹԱՆԸ ՄԱԼԻԹԷՍԻ

Էվրօպա հիւքիւմէթլէրի իլինտէ ասլա պօրճու պուլունմաեան հիւքիւ-մէթ, Սըրպ պէյլիլի տիւր, Հալ պու քի, Սըրպիւ, էբէյիճէ ճէսիմ պիւր օրտու սաղլամագտա, պիւր չօք էտէ-վաթը հարպիեէ սաթըն ալմագտա, Պապը ալիեէ սէնէլլի, 600 պիւր ֆրանք վէրկի վիլմէքտէ, վէ էհալլիեէ ասլա պիւր եիւք օլմագ սըղըն, պիւտճէսիւ-տէ, 6000 ֆրանք ֆաղա իլէ միւվաղէ-նէ պուլունմաթա տըր :

Վարիտաթը, 17 միլլէն 852 պիւր ֆրանք, վէ մէտարիֆաթը, 17 միլլէն 816, 120 ֆրանքտան իպարէթ տիւր : Պիւտճէսի, Յ միլլէն 324, 600 ֆրանքա պալիլ օլուն հարպիեէ նէգարէթիտէն վէ տալիլլիյէ նէգարէթիտէն (պու-նուն տալիլ պիւտճէսի, 332 878 ֆր-րանք տըր) սօնրա, պիւրիւնէի եէր թու-թան, մէտարիֆի ումուսիեէ նէգարէթի տիւր, պուլունմա տալիլ պիւտճէսի, էքի միլլէն 11, 254 ֆրանք տան իպարէթիտիւր : Բըրէնսէ, սէնէլլի 600 պիւր ֆրանք վիլլիլի :

(ՄԷՄ. Տիւրլմաթիլ)

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐՀԵՄՏԸ

Այս օգտակար արհեստը Եւրոպայի մէջ առաջին անգամ հնարողը Հոլան-տացի Լօրէնս Բօսլէրէր անուն անձ մ'է, Հօլանտայի Հէյրէմ քաղաքը ծնած : 1430 թուականին տառուտան մէջ պա-ճառ օր մը երբ քաղքին մօտ անտառի մը մէջ կը շրջագայէր՝ կաղնիի ոտ մը կտրեց և որուն վրայ Եւրոպական այր ու բէնի քանի մը գիւրեր վորագրեց : Այս զբօսանքը սկիզբ եղաւ անոր հե-տաքրքրութեանը արթննալուն, և նոյն ժամէն որոշեց իւր երեւակալութիւ-նը յազարէնելու համար այն վորագ-րութիւններով թուղթի մը վրայ քա-նի մը տող բան տպագրել և յալո-ղէցաւ : Այնուհետեւ սկսեց մեծա-մեծ բաներ խորհիլ, և տեսելով որ հասարակ մեկանը կ'տարածուէր թուղթի վրայ տպագրութեան ատեն, քիչ մը խորհելով արդի գործածուած մօծուցիլ մեխանիկ հնարեց, ու այս պէս աւելցր իրենեան կ'փորագրէր փայտեալ վրայ ու կը տպէր : Թեո ժա-մանակի այլ և այլ տեղեր քանի մը ան-ձինք թէպէտ աւելի զիւրութիւններ և կառարկալագործութիւններ յառաջ բերին սոյն կարեւոր արհեստիս մէջ, սակայն տպագրութեան ամբաւ մըշ տընլիւնաւոր օգուտները վայելող հա-մայն աղինք և լեղուք՝ ինքզինքնին երախտապարտ ճանչնալու են անորա-ռաջին հնարողին : Գիւտ մը հնարուիլէն ետքը, զանի-

կայ կատարելութեան հասցնելը գիւ-րին բան է : Լօրէնս Բօսլէրի օգտա-կար սկզբնաւորութեան տակաւ առ-տակաւ անելով ու կատարելագործ-ուելովն է, որ մարդկային սեռին ժա-մանակագրութեան մէջ նոր թուական մը ստեղծուեցաւ գիտութեան և ար-հեստից ընդհանրանալուն, ու նաև կը-րօնից և բարոյականութեան յաղթա-նակաւ ծաւալուին :

Եթէ տպագրութեան արհեստը չըլ-լար, աշխարհք իւր արդի յառաջագի-մութիւնը բնաւ պիւր չուենար : Լու-սաւորութեան տեղ թանձր խաւար մը պատած պիտի ըլլար ընդհանուր մարդ-կային սեռին վրայ : Աշխարհք զուրկ պիտի ըլլար լուսաւորութեան տին բազմաշատոր շահերէն՝ որ այժմ ի չը-նորհս օրոյ սքանչելիքներ կ'գործուին և կ'տեսնուին ամեն տեղ : Չեւազիւր գրեանց և մատենից գիւնրը՝ այնքան բարձր պիտի ըլլային, որ արդի աղքատ գրասերի մը գրատանը մէջ զետեղեալ հատորները՝ հարուստ երեւիլներու թանգարանն ու մէջ հազար պիտի գտնուէին : Ուսման և գիտութեան վառվառն վառվառնքը ըմբռնէ և յու-սահատութեամբ պիտի մարէին, և բն-թէքճասէր պատանայն ու երիտասար-դին տենչական զգացմունքը իւրեանց տենչալոյն զգայութիւնէն պիտի թա-ռամէին : Տպագրութեան արհեստին շնորհիւն է մեր փողոցներուն մէջ ծախ-ուած և մեր ոտքը բերուած այլ և այլ լրագիրներու ճոխութիւնը, որոց ամե-նաչնչին գումար մը վճարելով երկրիս ամեն կողմերէն լուր և տեղեկութիւն-ներ կ'ստանանք, և որոց միջոցովք քաղաքական, ուսումնական և բարո-յական կենաց ասպարէզներու մէջ շատ անգամ քալ առնելու կ'նպաստուինք :

Եթէ տպագրութեան արհեստը հը-նարուած չըլլար, այս օրուան քառա-սուն կամ քսան կամ մինչև շնդամ տասը բարայով առած տեղեկութիւն-ներնիս և ընդունած լրացներնիս հարիւ-րաւոր դըշ ներով ալ կարելի չէր որ ձեռք բերէինք :

Ուրեմն ինչու չ'լարգենք տպագրու-թիւնը, եթէ ընթերցման ախալի գիւ-րութիւններ հայթայթուած են՝ ինչու ընթերցասէր չըլլանք : Միթէ չարժեք որ մեր ազգին ազնուամիտ պառանի-նէն ու երկտասարդները՝ այս չափա-հաս եղողներն ալ արք և կանայք ու-նայն և անօգուտ ծախքերէ ետ կենա-լով՝ օգտակար և մարդկութիւնը բարձ-րացնելու նպատակով գիրքերու և լրա-գիրներու տան իրենց սէրը ու ի նանիր ծախքերը :

Չ'արժեք որ ներկայ ձմեռան երկար գիւրները ունայն զբօսանքներու և մեղսալիլի ու վնասակար խաղերու զոհ ընելու տեղ՝ ընտանեկան և բարեկա-մական չըլաններու կամ ընկերութեանց մէջ խոհական ընտրողութեամբ այնպի-սի գիրքեր ու լրագիրներ կարգացուին որոնք մտքի մշակութեան և բարոյա-կան ուղղութեան կրնան նպաստել : Ահա այս կերպով կրնայ մեծամեծ և մնայուն օգուտներ քաղուիլ տպագրու-թեան գիւտէն : Մարդիկ կրնան սէր տալ շատ բաներու, բայց անոնցմէ մը-նայուն օգուտ և հաճաք բնաւ չըաղել և ընդհակառակը շատ անգամ տեսնը-ուած է, որ անցեալին մէջ սիրոյ և հաճութեան առարկայ ընտրուածը ներկային և տպագրային համար թըշ-ւառութեան և հեծութեան աղբիւր մը եղածէ : Սակայն այսպէս չէ ընթեր-

ցասիրութիւնը, որքան սիրով և հաճու-թեամբ կ'արդարու ըլլանք օգտակար գիրքեր և թերթեր՝ այնքան պիտի մը-շակուի մտքերնիս, պիտի աղնուանայ խորհուրդներնիս, և պիտի բարձրանայ մարդկութիւննիս : Ընթերցասիրութիւ-նը գիւտաւոր պատճառ է իմացական և բարոյական ճշմարիտ հարստութեան, ուստի անոր միջոցները ճոխութիւնով մեզի պարգևող տպագրութեան ար-հեստին գիւտը՝ ինչ մեծ օրհնութիւն մը եղած է աշխարհիս :

Խ. Հ. Ս. Իւթիւհան

ԻԼԱՆԱԹ

Կէրէք պուրատա վէ կէրէք թաշ-րալարտա պուլունուպ տա, պիղէ բա-րա վիթէնէք օլուն զաթլարըն, պիւր ան էվլէլ էտա վէ իրաւէ հիմմէթլէրինի լէճա իտէրիլ :

Կէրէք պուրատա վէ կէրէք թաշ-րալարտա պուլունուպ տա, պիղէ բա-րա վիթէնէք օլուն զաթլարըն, պիւր ան էվլէլ էտա վէ իրաւէ հիմմէթլէրինի լէճա իտէրիլ :

Կէրէք պուրատա վէ կէրէք թաշ-րալարտա պուլունուպ տա, պիղէ բա-րա վիթէնէք օլուն զաթլարըն, պիւր ան էվլէլ էտա վէ իրաւէ հիմմէթլէրինի լէճա իտէրիլ :

Բաթրիգիւտանէ թարաֆընտան կէօն-տէրիլէնէք ումուսի իլանլարտան մաա-տա, կէրէք թաշալարտան վէ կէրէք պուրատան, կէրէք թաշալական խոր-հուրլար, վէ կէրէք սայիլ միլլէթնէ լէսմի մահլէլէրտէն կէօնտէրիլէնէք օ-լուն ուֆագ իլանլար իլէ պէրապէր, հէր տէֆասը իլին պիւրէր մէճիտիլէ, վէ սայիլ պէնալէր իլին տալիլ, պէնտիլնէ կէօրէ էն աղը պիւրէր լիւրա, Ագապիւն վարժարան նամընա կէօնտէրիլէսինէ հիմմէթ օլունմասընը իլիթար վէ լէ-ճա իտէրիլ, եօգսա կէօնտէրիլէն թաշ-րիւրաթ տէրճ իտիլմէյէրէք գալըր :

Բաթրիգիւտանէ թարաֆընտան կէօն-տէրիլէնէք ումուսի իլանլարտան մաա-տա, կէրէք թաշալարտան վէ կէրէք պուրատան, կէրէք թաշալական խոր-հուրլար, վէ կէրէք սայիլ միլլէթնէ լէսմի մահլէլէրտէն կէօնտէրիլէնէք օ-լուն ուֆագ իլանլար իլէ պէրապէր, հէր տէֆասը իլին պիւրէր մէճիտիլէ, վէ սայիլ պէնալէր իլին տալիլ, պէնտիլնէ կէօրէ էն աղը պիւրէր լիւրա, Ագապիւն վարժարան նամընա կէօնտէրիլէսինէ հիմմէթ օլունմասընը իլիթար վէ լէ-ճա իտէրիլ, եօգսա կէօնտէրիլէն թաշ-րիւրաթ տէրճ իտիլմէյէրէք գալըր :

Բաթրիգիւտանէ թարաֆընտան կէօն-տէրիլէնէք ումուսի իլանլարտան մաա-տա, կէրէք թաշալարտան վէ կէրէք պուրատան, կէրէք թաշալական խոր-հուրլար, վէ կէրէք սայիլ միլլէթնէ լէսմի մահլէլէրտէն կէօնտէրիլէնէք օ-լուն ուֆագ իլանլար իլէ պէրապէր, հէր տէֆասը իլին պիւրէր մէճիտիլէ, վէ սայիլ պէնալէր իլին տալիլ, պէնտիլնէ կէօրէ էն աղը պիւրէր լիւրա, Ագապիւն վարժարան նամընա կէօնտէրիլէսինէ հիմմէթ օլունմասընը իլիթար վէ լէ-ճա իտէրիլ, եօգսա կէօնտէրիլէն թաշ-րիւրաթ տէրճ իտիլմէյէրէք գալըր :

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԻՄ

ՀԱՐԱՊԵՅԱՆ Ե. ՓԱՆՈՍՅԱՆ

Գալթաւաւ բէնէլէմիլի բազարընտա Գ. 28 իսրի իտնընտա